Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 22.5.2025

Lausunto E 31/2024 vp Valtioneuvoston selvityksestä: E-kirje - Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028–)

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja sanoo näkemyksinään seuraavaa.

Valmistelu ja lähtökohdat
Suomen kanta EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen on valmisteltu kunnioittamatta Euroopan unionin subsidiariteetti- eli läheisyysperiaatetta. Erityisen tämä on ollut nähtävissä valmisteltaessa kantaa koheesiopolitiikkaan eli Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaan. Koheesiopolitiikan kohteena ovat alueet ja ne eivät ole päässeet, pyynnöistä huolimatta, mukaan valmisteluun.

Suomen kannassa mainitaan rahasummia eri politiikkalohkojen hinnasta Suomelle. Summat ovat täysin laskennallisia, eivätkä ne perustu eri politiikkalohkojen vaikuttavuuden arviointiin. EU-rahoitus on luonteeltaan osarahoitusta, joten sitä vipuvaikutusta, mitä sillä on saatu aikaan, ei voida kuvata yksinkertaisina euromäärinä. Esimerkkinä tästä voidaan käyttää koheesiopolitiikan rahoituksen merkitystä yliopistoille ja korkeakouluille.

Suomen kanta ottaa ”rusinat pullasta” eli olla kasvattamatta Suomen rahoitusosuutta, ei ole omiaan vahvistamaan Euroopan unionin vahvistamista globaalina toimijana. Globaalin geopolitiikan muutoksessa EU tähtää eurooppalaisen kilpailukyvyn ja turvallisuuden kasvattamiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että monivuotisen rahoituskehyksen varat eivät ole jaettavissa enää entisillä painotuksilla. Erityisesti resurssit eurooppalaisen puolustuksen ja turvallisuuden vahvistamiseen, EU:n laajentumiseen sekä Ukrainan tukemiseen ovat siten muilta politiikkasektoreilta pois. Erityisesti tästä tullee kärsimään koheesiopolitiikka ja ympäristöpolitiikka.

Rahoituskehyksen rakenne
EU-rahoituksen tulosperustaisuus ja yksinkertaistaminen, sekä hallinnollisen taakan vähentäminen ovat hyviä ja kannatettavia asioita.

Toimeenpanovaiheessa Suomen tulisi noudattaa vain EU:n asetuksia, eikä kiristää toimien hallinnollista taakkaa kansalliseen lainsäädäntöön vedoten. Esimerkkinä tästä on tämän ohjelmakauden koheesiopolitiikan ohjelman sähköisen tietojärjestelmän EURA2021 toimimattomuus. Kansallisen ja EU-lainsäädäntöjen yhdistäminen on monipolvisuutensa vuoksi epäonnistunut tietojärjestelmässä.

EU:n ennallistamisasetuksen toimeenpanoa tulee tukea myös EU-varoin, ei kuitenkaan osana koheesiopolitiikkaa.

Single plania eli yhtä jäsenmaakohtaista suunnitelmaa toteutetaan periaatteessa Suomessa jo tällä hetkellä, so. Alue-ja rakennepolitiikan ohjelma, eli se ei ole Suomessa uutta. Monirahastoisessa suunnitelmassa on huomioitava erittäin huolellisesti aluelähtöisyys eli alueiden erityispiirteet. Nykyistä aluelähtöisemmän single planista tekisi jo tälläkin ohjelmakaudella JTF-rahastoa varten laaditut alueelliset siirtymäsuunnitelmat tai edellisillä ohjelmakausilla käytössä olleet suuralueittaiset, monirahastoiset ohjelmat.

Maaseudun kehittämisrahoitus sopii luontevasti aluekehitysrahastojen yhteyteen. Sen sijaan maatalouden tuki on erityyppinen rahoitus, joten se on luontevaa hoitaa erillisenä. Tällä ohjelmakaudella niitä hoidetaan erillisen Maaseutuohjelman kautta.

Suomen tavoite EU:n itäisten ulkoraja-alueiden tukemiseksi pitää Suomen kannassa täsmentää. Keskeisintä on turvata ulkoraja-alueiden elinvoimaisuus nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Puolustuspoliittiset toimet on tästä erotettava. Venäjän vastaiset itäiset raja-alueet Suomessa tarvitsevat oman erillisrahoituksen, joilla niiden vakavasti kärsinyt talous- ja toimintaympäristö turvataan. Tämä tapahtuu parhaiten osoittamalla välineitä alueiden saavutettavuuden parantamiseen ja TKI-toimintaan, koska silloin ne säilyttävät vetovoimansa investoinneille.

Maatalouspolitiikka
Suomen kanta on kannatettava. Joustavuus eri tukimuotojen välillä ja niiden rahoituksessa on tärkeää.

Maatalouden suorat tulotuet (pilari 1) on erotettava maaseudun kehittämisestä (pilari 2) kansallisessa suunnitelmassa eikä pilaria 1 tule sisällyttää kansallisen suunnitelmaan (single plan).

Kilpailukyky
Suomen kanta on kannatettava.

Koheesiopolitiikka
Suomen kannassa tuodaan esille, että alueellisen koheesion edetessä tarve koheesiopolitiikalle vähenee. Tavoitetta ei ole kuitenkaan vielä läheskään saavutettu, vaan Suomessa alueiden kehitys on edelleen eriytynyttä. Suomen kantana ei siis tule tavoitella koheesiorahoituksen osuuden alentumista.

Erityisesti kehityseroista kärsivät Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat harvan asutuksen ja pitkien välimatkojen vuoksi. Harvan asutuksen kriteeri onkin Suomen kannalta tärkein kriteeri koheesiopolitiikan saannossa. Se hyödyttää Suomen saantoa kahta kautta: yhtäältä yleisenä harvan asutuksen kriteerinä, joka katsotaan maakohtaisesti, ja toisaalta pohjoisten harvaan asuttujen alueiden kriteerinä (nk. NSPA), joka perustuu Suomen EU-liittymissopimukseen ja myöhemmin Lissabonin sopimukseen. Suomen kannassa tulee puolustaa näitä kriteerejä, eikä niitä tule muuttaa.

Suomen kannassa tulee nostaa esille EU:n ns. additionaliteetti- eli lisäysperiaate, jolla tarkoitetaan lisäarvoa kansalliselle politiikalle alueiden kehityserojen tasaamiseksi.

Tämän vuoksi on noudatettava kriteereihin perustuvaa ansaintalogiikkaa, eli ne alueet, jotka kerryttävät kriteereitä saavat myös vastaavasti tukea.

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi lisäksi myös muut itärajan maakunnat Venäjän ovat kohdanneet huomattavia vaikeuksia. Itäisen ulkorajan alueet ovat ensimmäisinä ottaneet vastaan iskun EU:n Venäjälle asettamista pakotteista, ja niiden toimintaympäristö ja elinkeinoperusta on voimakkaasti muuttunut. Tämän vuoksi itäisille ulkoraja-alueille tarvitaan erillisrahoitus turvaamaan niiden elinvoimaa ja sitä kautta koko Suomen kokonaisturvallisuutta. Erillisrahoitus ei pidä olla osa koheesiopolitiikkaa eikä kuulua kansalliseen kirjekuoreen.

Ukrainan tuki
Suomen kanta on kannatettava.

Puolustus ja kokonaisturvallisuus
Suomen kanta on kannatettava. Puolustuksen rahoitus on oltava erillinen koheesiopolitiikasta. TKI-toiminnassa kaksikäyttöisyyden vahvistaminen on kannatettava.

Liikennerahoitus mukaan lukien sotilaallinen liikkuvuus
Liikenneinfrastruktuurin kehittämisessä ja rahoittamisessa ensisijaisena tulee olla saavutettavuuden parantaminen ja tasavertaisuus. Sotilaallinen liikkuvuutta on tarkasteltava kaksikäyttöinfrastruktuurin kautta. Eri alueiden tasavertaista saavutettavuutta on priorisoitava raideliikenteen kehittämisessä.

Rajaturvallisuus ja itäisten ulkoraja-alueiden rahoitus
Suomen kanta rajaturvallisuuden osalta on kannatettava. Itäisten ulkoraja-alueiden erillisrahoituksessa on erotettava raja-alueiden elinvoimaisuuden tukeminen ja raja-alueiden puolustuspoliittiset tarpeet. Pelkästään puolustuksen fasilitointi ei turvaa raja-alueiden elinvoimaisuutta.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Markus Hirvonen
maakuntajohtaja

Lisätietoja:
Eira Varis, aluekehitysjohtaja
etunimi.sukunimi@pohjois-karjala.fi
puh. 0503074806

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Voitte tarkastaa allekirjoituksen oikeellisuuden kirjaamosta.